

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

INGA BELOUSA, PhD

IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI

SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBĀ:

**KĀDA PIEREDZE IR UZKRĀTA
UN KURP DODAMIES?**

Saturs

IEVADS	3
2000–2014	5
IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI AKTUALIZĀCIJA PASAULĒ	6
IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI PIEREDZE SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBĀ LATVIJĀ	7
2015–2019	9
IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI UN ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI	10
GLOBĀLĀ KOMPETENCE – IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI SASNIEDZAMĀIS REZULTĀTS	13
IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS STUDIJU PROGRAMMĀS	14
IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI SAIKNE AR CITĀM IZGLĪTĪBAS PIEEJĀM	15
IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI FORMĀLAJĀ UN NEFORMĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ LATVIJĀ	16
IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI SADARBĪBAS TĪKLOJUMU DARBĪBAS PIEREDZĒ	17
2020–2030	20

IEVADS

Inga Belousa, PhD

Biedrības "Latvijas platforma attīstības sadarbībai" (LAPAS) padomes priekšsēdētāja vietniece un globālās izglītības jomas koordinatore, globālās izglītības tīklojuma "Academic Network on Global Education & Learning" (ANGEL) biedrs, biedrības "Zaļā brīvība" biedrs, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Skolotāju izglītības nodaļas pasniedzēja.

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai plašākā izpratnē ir jēgpilna izglītība. Tās centrā ir identitātes un vērtību, taisnīguma un atbildības jautājumi, iedvesmošana zinātkārei un radošumam, aicinājums būt atvērtiem, drosmīgiem un iejūtīgiem, un pamudinājums pielietot savus sociālos, emocionālos, kognitīvos un fiziskos resursus cerīgas nākotnes veidošanā. IIA mācību grāmata ir dzīve vietējā un globālā kopienā, jo tā palīdz katram izveidot praktiski pielietojamu kompasu vai karti un rīkus, kā būt veiksmīgam pasaulē, kas kļūst arvien sarežģītāka, nepastāvīgāka un nenoteiktāka.

Izglītībai ilgtspējīgai attīstībai (IIA) orientējas uz attīstību, kas ir ilgtspējīga. Tā bagātina izpratni par to, kā ir saistītas sociālās, ekoloģiskās un ekonomiskās vajadzības, un pilnveido prasmi uzņemties atbildību par savām ikdienas izvēlēm un līdzdarboties taisnīgākas nākotnes nodrošināšanā pašreizējai un nākamajām paaudzēm.

Skolotāju izglītībai šajā procesā ir īpaša – ilgtspējīgu pārmaiņu virzītāja loma jebkurā tās izpausmē: plānojot un īstenojot globālo kompetenču apguvi, organizējot vispusīgu profesionālo pilnveidi, līdzdarbojoties vietēja un globāla mēroga partnerībās. Izglītība ir būtiskākais instruments pārejai uz ilgtspējīgu attīstību.

Skolotāju izglītības pārorientēšana uz ilgtspējīgu attīstību, IIA izpratnes veidošana un praktisku iniciatīvu ieviešana ir vairāku gadu desmitu ilgs, izaicinājumu un pieredzes bagāts laiks. To var raksturot arī kā laiku, kad tiek definētas jaunas paradigmas, jaunas pieejas, iniciatīvas un risinājumi.

Atskatoties uz IIA divās desmitgadēs, ir redzams, ka katrā posmā ir savas prioritātes, attīstības virzītāji un sasniegumi. Tos ņemot vērā, varam veidot praksē balstītu skatījumu un rīcības plānu IIA nākošajam periodam līdz 2030. gadam.

2000-2014

IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI AKTUALIZĀCIJA PASAULĒ

Apvienoto Nāciju Organizācijai (ANO) šajā tūkstošgadē ir bijusi vadošā loma izglītības ilgtspējīgai attīstībai aktualizēšanā. 2000. gadā pasaules valstu vadītāji parakstīja **ANO Tūkstošgades deklarāciju**. Pamatojoties uz šo deklarāciju, ANO, Pasaules Banka un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) vienojās par **astoiem savstarpēji saistītiem Tūkstošgades attīstības mērķiem** (TAM), ar mērķi uzlabot dzīvi tiem, kam pasaulē klājas visgrūtāk:

- 1 *samazināt nabadzību;*
- 2 *nodrošināt visiem iedzīvotājiem pamatzglītību, kā arī iespēju iegūt vispārējo vidējo vai profesionālo vidējo izglītību;*
- 3 *nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem;*
- 4 *mazināt bērnu mirstību;*
- 5 *uzlabot mātes veselību;*
- 6 *ierobežot HIV/AIDS, tuberkulozes un difterijas izplatību, kā arī citus novēršamus nāves cēloņus;*
- 7 *nodrošināt vides ilgtspēju;*
- 8 *palīdzēt cilvēkiem mazāk attīstītajās valstīs (attīstības sadarbība).*

Visas ANO dalībvalstis parakstīja solījumu sasniegt šos mērķus līdz 2015. gadam.

ANO Ģenerālā asambleja laika posmu no 2005. gada līdz 2014. gadam pasludināja par *Izglītības ilgtspējīgai attīstībai desmitgadi* (DIIA), aicinot pasaules valstu valdības integrēt ilgtspējas principus un prakses to izglītības stratēģijās, rīcības plānos un mācību procesā. Par galveno aģentūru tika izraudzīta UNESCO, kam uzticēja pārvaldīt *Rīcības plāna 21. gadsimtam 36. nodaļas „Izglītība”* uzdevumus. Šīs

desmitgades galvenie centieni tika veltīti izpratnes veidošanai par IIA, globālās sadarbības stiprināšanai un IIA iniciatīvu ieviešanai. Lai to varētu veiksmīgāk ieviest, ANO Eiropas Ekonomikas komisija (UNECE) publicēja kompetenču aprakstu IIA jomā *Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development* (2010).

IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBĀI PIEREDZE SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBĀ LATVIJĀ

Sākot ar 2000. gadu arī skolotāju izglītībā Latvijā tika meklēti jauni attīstības orientieri. Šajā laika posmā izglītības ilgtspējīgai attīstībai aktualizēšanu skolotāju izglītībā reģionālā, nacionālā un globālā līmenī aktīvi veica **Daugavpils Universitātes Izglītības un Vadības fakultātes** (DU IVF) pētnieku grupa. DU IVF pozīcija izglītībā ilgtspējīgai attīstībai īpaši aktivizējās 2000. gadā, iesaistoties sadarbības un pētniecības aktivitātēs UNESCO / UNITWIN projekta „Skolotāju izglītības pārorientēšana uz ilgtspējīgas attīstības mērķi” ietvaros. Šī līdzdalība veicināja vairāku strukturālu un akadēmisku iniciatīvu veidošanos DU:

- 2003. gadā tika nodibināts *Ilgtspējīgas izglītības institūts*,
- 2005. gadā sadarbībā ar partnerorganizācijām tika nodibināts Baltijas un *Melnās jūras reģiona izglītības pētījumu konsorcijs (BBCC)*,
- 2007. gadā tika nodibināta biedrība *Asociācija „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai”* un 2008. gadā tika izveidots Zemes hartas centrs. Tika uzsākta zinātnisku žurnālu – *Journal of Teacher Education for Sustainability* (2001) un *Discourse and Communication for*

- Sustainable Education* (2010) izdošana, organizētas starptautiskas konferences par IIA tematiku un izdoti konferenču zinātnisko rakstu krājumi, piem., *Education and Sustainable Development: First Steps Toward Changes* (2006., 2007).
- Veiksmīgās darbības rezultātā 2013. gadā DU tika *nodibināta UNESCO katedra „Tradīciju un inovāciju mijiedarbība ilgtspējīgai attīstībai”*, un 2016. gadā – šīs katedras struktūrvienība *DU absolventu pētījumu un izglītības centrs ilgtspējīgai izglītībai*. Pirmās plašāk izmantotās publikācijas, kas ir tapušas šo DU struktūrvienību pētnieku sadarbības rezultātā: *Studenti par ilgtspējību* (2006), *Ilgspējīga attīstība: praktiskā pieredze izglītībā* (2010), *Ilgspējīga attīstība – no zināšanām uz darbību: Palīgs skolām un skolotājiem* (2015).

DU IVF pieredze IIA jomā ir atzīta par vienu no veiksmīgākajām un iekļauta UNESCO izdotajos krājumos *Guidelines and recommendations for reorienting teacher education to address sustainability* (2005), *Good Practices using the Earth Charter* (2007), un pieredze IIA pētniecībā un praktiskā īstenošanā, sadarbības tīklojumu veidošanā un skolotāju izglītības pārorientēšanā uz IA mērķi ir iekļauta 65. ANO Ģenerālajā asamblejā prezentētajā grāmatā „*Tomorrow Today – Learning to build a sustainable future*” (2010).

Latvijā pirmās publikācijas skolotājiem par IIA tika izveidotas arī starptautisku projektu ietvaros, piemēram, rokasgrāmata *Izglītība pārmaiņām: ilgtspējīgas attīstības mācīšanas un mācīšanās rokasgrāmata* (2008), kas tapusi ES programmas Comenius 2.1. projekta „Izglītība pārmaiņām” ietvaros, un skolotāju izglītības rokasgrāmata *Daļas un veselums: Holistiskā pieeja apkartējās vides un ilgtspējas izglītībai* (2012), ko ir izveidojis Zviedrijas Starptautiskais centrs izglītībai ilgtspējīgai attīstībai (SWEDES).

2015-2019

IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI UN ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI

2014. gadā DIIA noslēdzās. Kā tās turpinājumu UNESCO uzsāka **Globālo rīcības programmu** (GRP) „*Izglītība ilgtspējīgai attīstībai*”, kas tika īstenota no 2015. gada līdz 2019. gadam. Šajā programmā galvenā uzmanība bija IIA praktiskās pieredzes paplašināšanai vietējā mērogā. Tika noteikts, ka politikas izstrādātāji, izglītības un mācību iestādes, skolotāji, jaunieši un pašvaldību iestādes būs galvenie partneri, kas darbosies vienā no piecām prioritārajām darbības jomām – politikas pilnveidošana, mācību vides pārveide, skolotāju un izglītības darbinieku darbspēju uzlabošana, iespēju nodrošināšana jauniešiem un to mobilizēšana, un ilgtspējīgu risinājumu pātrināšana vietējā līmenī. Detalizētāku informāciju var iegūt UNESCO izdevumā *Rethinking Education: Towards a Global Common Good?* (2015) un UNESCO LNK tulkotajā publikācijā *Ceļvedis globālās rīcības programmas „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” ieviešanai* (2015).

2015. gadā notika ANO post2015 samits, kurā tika apstiprināti 17 *Ilgtspējīgas attīstības mērķi* (IAM):

- 1 nabadzības novēršana,
- 2 bada novēršana un ilgtspējīga lauksaimniecība;
- 3 veselība;
- 4 kvalitatīva izglītība;
- 5 dzimumu vienlīdzība un sieviešu un meiteņu tiesības;
- 6 ūdens nodrošinājums un piemēroti sanitārie apstākļi;
- 7 ilgtspējīga atjaunojamā enerģija;
- 8 ekonomiskā izaugsme un nodarbinātība;
- 9 inovācijas un infrastruktūra;

- 10 *nevienlīdzības samazināšana;*
- 11 *ilgtspējīgas pilsētas un kopienas;*
- 12 *atbildīgs patēriņš;*
- 13 *planētas aizsardzība un klimata pārmaiņas;*
- 14 *okeāna, jūras un to resursu aizsardzība;*
- 15 *ekosistēmas un to aizsardzība;*
- 16 *miers un taisnīgums;*
- 17 *globālā partnerība un sadarbība mērķu īstenošanai.*

Šie mērķi pasaules dienaskārtībā ir attīstības ietvars nākošajiem 15 gadiem līdz 2030. gadam. Šis ietvars ir izstrādāts, pilnveidojot 2000. gadā pieņemtos Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM), un ir pirmais vispasaules vienošanās dokuments, kura ieviešana balstās uz izpratni, ka globālos procesus lielā mērā ietekmē rīcība vietējo kopienu līmenī. Ja TAM īstenošanā galvenais uzsvars bija uz atbalsta sniegšanu trūcīgām un mazāk attīstītām valstīm ar mērķi veicināt šo valstu ilgtermiņa sociālo un ekonomisko attīstību un tādējādi sniegtot ieguldījumu nabadzības mazināšanā pasaulē, tad IAM īstenošana ir aktuāla ikvienam jebkurā ģimenē, cilvēku grupā, kopienā, valstī,

reģionā un pasaules daļā. Šie mērķi ir arī ambiciozi. Lai tos sasniegtu, ir jāpārveido savs dzīvesveids, domāšana un rīcība. Izglītības loma visu 17 IAM sasniegšanā pastiprināti ir uzsvērtā UNESCO publikācijā *Education for sustainable development goals. Learning objectives* (2017).

Izglītības jomai ir atvēlēts atsevišķs mērķis – **IAM 4: „Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas”** ar tā desmit apakšmērķiem. IAM 4 plašākā nozīmē aktualizē zināšanu un prasmju apguvi, kas ir svarīgas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā. Svarīgākie izglītības jomas pārstāvju jautājumi, kas saistīti ar šo mērķi, ir:

- *Ko skolēnam un sabiedrībai (vietējā kopienā, valstī, pasaulē) dos šī mērķa un apakšmērķu sasniegšana? Kas man kā izglītības jomas pārstāvim būtu jādara, lai šo mērķi un tā apakšmērķus sasniegtu? Kā es izvērtētu, ka šie apakšmērķi ir sasniegti? Kādi valsts un pasaules līmeņa rādītāji jeb indikatori liecinātu par to, vai šie apakšmērķi ir sasniegti?*

Aktīva IIA būtībā ir aktīvs pilsoniskums, tāpēc IIA un globālā pilsoniskuma izglītība (GPI) ir IAM 4 centrālie elementi. IAM 4 sasniegšana tiek sasaistīta ar mūžizglītības perspektīvu, ko īsteno gan formālajā mācību procesā izglītības iestādēs, gan ārpus tām – neformālajā izglītībā un katra cilvēka ikdienā. Aktīvas pilsoniskās pozīcijas izveidei ir svarīga pilsoniska līdzdalība vietējai un globālai kopienai aktuālu jautājumu risināšanā. Tādēļ efektīvai IIA ir nepieciešams jauns skatījums attiecībā uz izglītības iestāžu lomu un funkcijām vietējā kopienā un pasaulē.

GLOBALĀ KOMPETENCE –

IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI

SASNIEDZAMĀIS REZULTĀTS

Globalā kompetence ir aprakstīta vairāku starptautisku organizāciju publikācijās. Trīs nozīmīgākās ir ANO Eiropas Ekonomikas komisija (UNECE) kompetenču apraksts IIA jomā *Learning for the future: Competences in Education for Sustainable Development* (2010), UNESCO ilgtspējas pamatkompetenču apraksts *Education for sustainable development goals. Learning objectives* (2017), un Eiropas Padomes Ziemeļu – Dienvidu centra un Globālās izglītības tīklojuma globālās kompetences apraksts *Global education guidelines: Concepts and methodologies on global education for educators and policy makers* (2019), kurā kompetences izpratne ir balstīta uz Eiropas Padomes Demokrātiskās kultūras kompetenču ietvaru *Reference Framework of Competences for Democratic Culture* (RFCDC). Lai arī šajos avotos izpratne par globālajām kompetencēm nedaudz atšķiras, to vienojošais vadmotīvs ir prasmes veiksmīgai dzīvei strauji mainīgā, sarežģītā globālā pasaulē.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) **Starptautisko studentu novērtējuma programmā** (PISA) par 2018. gada prioritāti izvirzīja globālās pilsonības izglītību un 27 valstīs veica pētījumu, kurā 15 gadus veciem skolēniem bija jādemonstrē arī **globālā kompetence**. Tās izvērtēšanā Latvijā piedalījās 5985 skolēni no 308 skolām, un to IZM uzdevumā veica Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes (LU PPMF) *Izglītības pētījumu institūta* pētnieki. *Globalā kompetence ir inovatīva izvērtējuma joma šajā PISA pētījumā*. Šī jaunā moduļa ietvaros pirmo reizi tika pētīta spēja izprast reģionālas, globālas un starpkultūru problēmas, saprast un novērtēt citu cilvēku pasaules

uzskatus un perspektīvas, iesaistīties atklātā, brīvā un efektīvā dialogā ar cilvēkiem no atšķirīgām kultūrām un rīkoties, domājot par kopēju labumu un ilgtspējīgu attīstību. *PISA 2018 pētījuma rezultāti par skolēnu globālo kompetenci* tika prezentēti 2020. gada oktobrī.

IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS STUDIJU PROGRAMMĀS

Skolotāju izglītības programmās visā pasaulē aizvien vairāk tiek aktualizēti ilgtspējīgas attīstības un atbildīga dzīvesveida temati. Taču saskaņā ar UNESCO *Globālo izglītības monitoringa ziņojumu* (2020) tikai 12 % valstu ir apliecinājušas, ka IA 4.7 mērķa tematika ir pilnībā iekļauta izglītības politikā, dokumentos, mācību saturā un skolotāju izglītības programmās.

Latvijas augstskolās, kas īsteno skolotāju izglītības programmas, IIA ir bijusi iekļauta gan kā atsevišķs studiju kurss, gan kā teorētiskā specializācija. Liepājas Universitātē no 2010. gada līdz 2019. gadam profesionālā bakalaura studiju programmā „Skolotājs” tika iekļauts studiju kurss „**Ilgtspējīga izglītības filozofija**” (1 KP) un no 2012. gada līdz 2019. gadam profesionālā maģistra studiju programmā „Vispārējās izglītības skolotājs” - studiju kurss „**Ilgtspējīga izglītība**” (1 KP), kā arī no 2015. gada līdz 2020. gadam pedagogu profesionālās pilnveides kursus „Pedagoģija” (72 st.) ir iekļauts studiju kurss „**Izglītība ilgtspējīgai attīstībai**”. Daugavpils Universitātē profesionālā maģistra studiju programmā „Izglītība” no 2006. gada līdz 2020. gadam tika piedāvāts specializēties arī apakšnozarē

„**Vides un ilgtspējīga izglītība**”, kur tika iekļauti studiju kursi „**Izvēlētās pedagoģijas apakšnozares teorētiskie pamati: vides un ilgtspējīga izglītība**” (5 KP) un „**Izvēlētās pedagoģijas apakšnozares teorētisko atziņu aprobācija**” (3 KP). No 2014. gada līdz 2020. gadam LU PPMF profesionālajā maģistra studiju programmā „Skolotājs” tika iekļauts studiju kurss „**Izglītība ilgtspējīgai kultūrvidei**” (3 KP). IIA pamati ir integrēti arī vairāku citu studiju kursu saturā bakalaura, maģistra un doktora līmeņa skolotāju izglītības studiju programmās.

Izstrādājot jaunus studiju kursus studiju virziena „Izglītība, pedagoģija un sports” studiju programmās visās augstskolās, tika atbalstīta iniciatīva izveidot studiju kursu „**levads izglītībā ilgtspējīgai attīstībai**” skolotāju izglītības bakalaura studiju programmās un studiju kursu „**Izglītība ilgtspējīgai attīstībai**” skolotāju izglītības maģistra studiju programmās. Sākot ar 2020. gadu šī virziena jaunās studiju programmas jau tiek īstenotas, taču ar IIA saistīto studiju kursu nodrošināšana ir katras augstskolas izvēle.

IZGLĪTĪBAS ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI

SAIKNE AR CITĀM IZGLĪTĪBAS PIEEJĀM

Šajā laika posmā būtiski ir tas, ka IIA izpratne un praktiskā norise tiek pielīdzināta vairākām citām izglītības pieejām, kuru saturs ir starpdisciplinārs, mācību metodes un paņēmieni – uz sadarbību balstīti, un problēmu risināšanas mērogs – globāls. Izglītības pieejas, kuras lielā mērā ir pielīdzināmas ar IIA, ir **attīstības izglītība** un tās atvasinājums **globālā / attīstības izglītība**, kā arī **globālā izglītība**

un tās atvasinājums **globālā pilsoniskā izglītība**. Šī posma sākumā LAPAS izstrādāja *globalizācijas metodoloģiju*, kas palīdz sasaistīt vietējo un pasaules kontekstu.

Par šo izglītības pieeju pārklāšanos un globālās izglītības īstenošanu Latvijā salīdzinājumā ar citu Eiropas valstu pieredzi var iepazīties dažādu starptautisko pētījumu publikācijās: *Global Citizenship Education in Europe. A Comparative Study on Education Policies across 10 EU* (2016), *The State of Global Education in Europe* (2018), *Global Education in Europe – Concepts, Definitions and Aims in the Context of the SDGs and the New European Consensus on Development* (2019), UNESCO izdevumos *Global Citizenship Education Preparing learners for the challenges of the 21st century* (2014), *The ABCs of global citizenship education* (2017), *Global citizenship education: taking it local* (2018), UNESCO LNK tulkotajā publikācijā *Globālā pilsoniskuma izglītība: Tēmas un mācību mērķi* (2015), un Eiropas Padomes Ziemeļu – Dienvidu centra un Globālās izglītības tīklojuma izdevumā *Global education guidelines: Concepts and methodologies on global education for educators and policy makers* (2019).

IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI

FORMĀLAJĀ UN NEFORMĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ LATVIJĀ

Nozīmīgu ieguldījumu IIA īstenošanā Latvijā nodrošina pilsoniskās sabiedrības organizācijas, īstenojot starptautiskus projektus. Vislielāko ieguldījumu Latvijas sabiedrības un īpaši izglītības jomas pārstāvju izpratnes un kompetences veicināšanā par ilgtspējīgu attīstību ir devuši Eiropas Komisijas Attīstības izglītības un izpratnes veicināšanas programmas (*Development Education and Awareness Raising* – DEAR) projekti. Kā nozīmīgākie ir biedrības „Izglītības attīstības centrs” (IAC) projekti „*Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos*” (2013–2015) un „*Skolas kā satelīti attīstības izglītībā*” (2009–2011), biedrības „Izglītības Iniciatīvu centrs” (IIC) projekts „*Globālā pilsoniskā izglītība – tilts uz ilgtspējīgu attīstību*” (2017–2021), biedrības „Zaļā brīvība” projekts „*Ar cieņu par pārtiku: Globālā pieeja pārtikas atkritumu mazināšanai neformālā izglītībā*” (2017–2019). Globālās izglītības projektus, sadarbībā ar citu ES dalībvalstu partneriem, ir īstenojušas arī vairākas pašvaldības: Gulbenes novada pašvaldība – *Globālās izglītības sabiedrības veidošana* (2013–2016), Rēzeknes novada pašvaldība – *Globālās skolas: EYD 2015 tilts uz cerīgu nākotni pirmsskolā un sākumskolā* (2016–2018). Šajos projektos izstrādātie mācību materiāli ir praktisks atbalsts skolotājiem IIA ieviešanā.

IZGLĪTĪBA ILGTSPĒJĪGAI ATTĪSTĪBAI

SADARBĪBAS TĪKLOJUMU DARBĪBAS PIEREDZĒ

UNESCO LNK paspārnē darbojas *Asociēto skolu tīkls*, kas ir Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) izveidota starptautiska izglītības iestāžu sadarbības platforma. Šis tīkls ir veidots skolotājiem, skolu administrācijas pārstāvjiem un skolēniem, kuri vēlas sadarboties ar citām skolām Latvijā un pasaulē, izmanto inovatīvas, uz līdzdalību vērstas metodes un pieejas, un nodrošina drošu, ilgtspējīgu, nevardarbīgu, iekļaujošu un efektīvu mācību vidi.

Kopš 2013. gada biedrība *Latvijas Platforma attīstības sadarbībai* (LAPAS), kas apvieno ap 30 attīstības sadarbības un globālās izglītības jomā darbojošās nevalstiskās organizācijas, sadarbībā ar dažādiem partneriem īsteno aktivitātes saistībā ar IAM. LAPAS darbs IAM ieviešanas veicināšanā ir atzinīgi novērtēts arī starptautiskā līmenī. Savu pieredzi IAM ieviešanā Latvijā LAPAS ir aprakstījušas vairākās publikācijās:

- *LAPAS papildus ziņojums Latvijas ziņojumam ANO Latvijas ilgtspējīga attīstība: Analīze par nevalstisko organizāciju iespējām līdzdarboties Papildinājums Latvijas valdības ziņojumam par Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu Latvijā. Salīdzinājumam – Latvijas Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu, kas 2018. gadā ir tika prezentēts ANO augsta līmeņa politikas forumā.*
- *LAPAS apkopojums par IAM ieviešanu Latvijā Voluntary National Review: Connector. Case of Latvian CSOs Informatīvs un metodisks materiāls Ilgtspējīgas attīstības mērķi: es, kopiena, valsts un pasaule.*
- *LAPAS labās prakses piemēru apkopojums: kā NVO, pārvaldes iestādes un uzņēmumi ievieš IAM – katram mērķim trīs stāsti.*

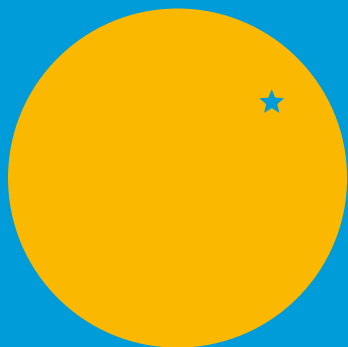
2019. gada nogalē tika dibināta starpnozaru *nacionālā koalīcija Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanai*. To dibināja 40 dalībnieki no NVO, valsts pārvaldes, privātā sektora, pašvaldībām, akadēmiskā sektora un politiķi, izsakot savas vajadzības un redzējumu. Koalīcijas darbība notiek divos virzienos: (1) kā **domnīca**, kur tiek aktualizēta attīstības politika, indikatori, monitorings un novērtēšana, interešu aizstāvība un citi sistēmiski temati; un (2) kā **darbnīca**, kas fokusējas uz sabiedrības informēšanu, izglītošanu un sadarbības pasākumiem. Koalīcija ir neformāla, tās sekretariāta funkciju veic LAPAS, un par tās biedru var kļūt jebkura fiziska vai juridiska persona, kam interesē vai kas strādā ilgtspējīgas attīstības mērķu jomā.

Nozīmīgu lomu izglītības ilgtspējīgai attīstībai integrēšanā skolotāju izglītībā ir nodrošinājusi **UNESCO LNK, LU PPMF Skolotāju izglītības nodaļas (SIN) un LAPAS partnerība**. Partnerības galveno ieinteresēto pušu izpratne par IIA ir apkopota infografikā *Augstākā izglītība un ilgtspējīga attīstība: Krustpunkti un partnerības*. Visveiksmīgākie partnerības organizētie pasākumi:

- *Eiropas Komisijas Ziemeļu-Dienvidu centra koordinētās **Globālās izglītības dienas** organizēšana LU PPMF: Pārtikas drošība vietējā un globālā mērogā (2014), Nodrošini līdzvērtību ikdienā (2015), Ko sēsi, to pļausi! (2016), Mana pasaule ir atkarīga no mums visiem (2017), Pasaule mainās, kā ir ar mums? (2018), Atsaucies pēdējam klimata aicinājumam (2019), Šī ir mūsu pasaule, rīkosimies kopā! (2020), un globālās akcijas *Pasaules lielākā mācību stunda* īstenošana.*

Šī partnerība veicina arī pieredzes apmaiņu zinātniskās un pieredzes apmaiņas konferencēs un semināros. Sadarbību ar IZM, plānojot Globālās izglītības uzlabošanas un inovāciju programmu un īstenojot valsts mēroga globālās izglītības projektus, kurus atbalsta *Globālais izglītības tīkls Eiropā* (GENE), var atzīmēt kā šīs partnerības rezultātu.

2020–2030

Pēc divdesmit gadus ilga posma esam nonākuši jaunā IIA ietvara *Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: ceļā uz IAM sasniegšanu* (IIA 2030) sākumā. Tas ilgs līdz 2030. gadam, turpinot iepriekšējo GRP posmu un īstenojot ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. IIA 2030 ietvara mērķis ir veidot taisnīgāku un ilgtspējīgāku pasauli, nostiprinot IIA un veicinot 17 IAM sasniegšanu. Šīs prioritātes lielā mērā ir saistītas arī ar skolotāju izglītību, tāpēc tās būtu jāieintegrē skolotāju izglītībā, izglītības iestāžu praksē un izglītības jomas likumdošanā.

Lai IIA pieeju veiksmīgi ieintegrētu izglītības saturā, ir būtiski mācību priekšmetu un studiju kursu satura sasniedzamajos rezultātos ieintegrēt globālās kompetences, veicināt un izvērtēt to apguvi. Tik pat svarīgi ir arī tas, lai pedagogi savā profesionālajā identitātē kā nozīmīgu saskata pilsonisko līdzdalību IAM īstenošanā un sadarbojas gan vietējā, gan pasaules mērogā.

IIA nav pēdējos piecos gados radusies izglītības pieeja. Taču šī pieeja ir nozīmīgākā un neatliekamākā aktualitāte izglītības jomā pašreizējā strauji mainīgajā un sarežģītajā laikā, kad pasaulē pieaug nenoteiktība un nedrošība. IIA ir daudzveidīga, jo tās pielietojums ir tik plašs un atšķirīgs, cik daudzveidīga ir situācija, mērķi, resursi un vajadzības. IIA tāpēc ir kā visaptverošs ietvars citām konkrētākām izglītības pieejām ar globālu un atbildīgu skatupunktu.

IIA ir pieeja, kas aktualizē starppaaudžu saikni, tāpēc viena no tās iezīmēm ir cerīga nākotnes skatījuma veidošana. Tāpēc IIA var konceptuāli sasaistīt ar UNESCO iniciatīvu „Izglītības nākotnes” jeb *Futures of Education*. Šī iniciatīva uzsver, ka izglītībai ir iespējami dažādi attīstības ceļi jeb dažādas nākotnes, un aicina pārdomāt, kādu izglītību un sabiedrību vēlamies nākotnē un kas ir jādara šodien, lai šo vīziju sasniegtu. Šī iniciatīva ir izveidota 2019. gadā, un 2020. gada laikā UNESCO Starptautiskā komisija par izglītības attīstību nākotnē organizē dažādus pasākumus un kampaņas aicinot pasaules līmeņa politikus, izglītības, kultūras un mākslas jomu pārstāvjus, zinātniekus, uzņēmējus un tehnoloģiju ekspertus kopīgi formulēt izglītības attīstības vīziju 2050. gadam un pēc tā. Pasākumos un kampaņās tiek izmantots jēdziens „mācīšanās kļūt” (*Learning to Become*), kas uzsver izglītības filozofiju un pieeju, kur mācīšanās ir nepārtrauktas attīstības process visa mūža garumā.

© UNESCO LNK, 2020

Šis izdevums ir licencēts ar CREATIVE COMMONS licenci Attiecinājums-Nekomerciāls-Dalīties līdzīgi, kas ar tiem pašiem licences noteikumiem ļauj šo izdevumu pārveidot un radīt darbus izplatīt, norādot autoru un portālu www.unesco.lv.

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

